

Hlavní název: Pamětní spis na oslavu 300letého trvání společenstva

knihařů, ozdobníků atd. v Praze

Druh dokumentu: Monografie

ISBN: null

Autor: Strana: [a] - 17

SYSTEM
♦KRAMERIUS♦

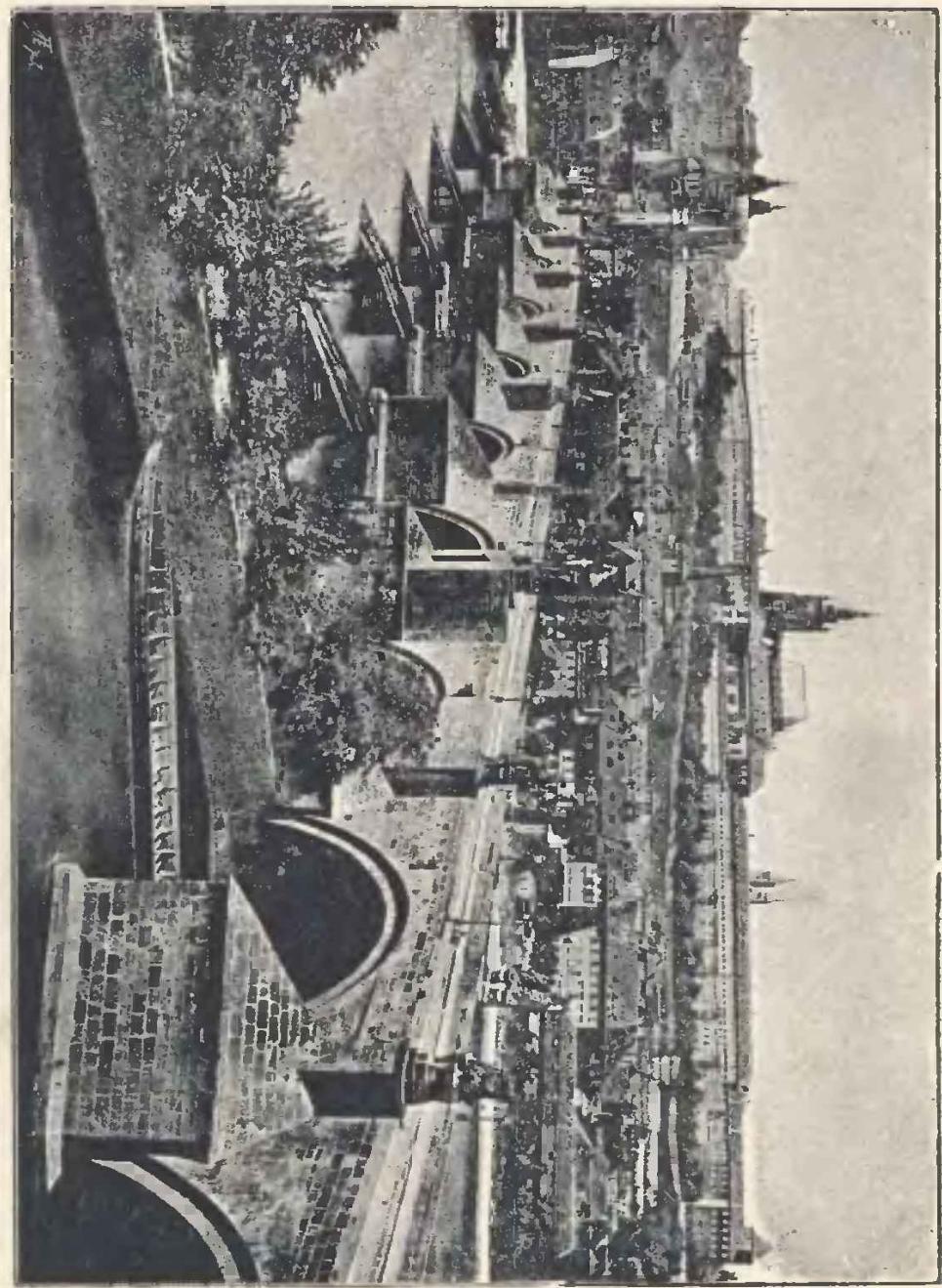
Podmínky využití

NK ČR poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny NK ČR a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny NK ČR není možné bez případného písemného svolení NK ČR.

Národní knihovna ČR
Klementinum 190
110 00 Praha 1

kramerius@nkp.cz

Pohled na Malou Stranu a Hradčany.

1596 1898

CAMĚTNÍ SPIS

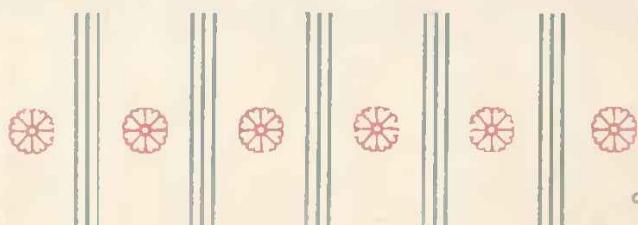
NA OSLAVU 300LETÉHO TRVÁNÍ

SPOLEČENSTVA

KNIHAŘŮ, OZDOBNIKŮ

ATD.

V PRAZE.

1268265

NÁKLADEM SPOLEČENSTVA.

REDAKCÍ JINDŘICHA WAITZMANNNA, ČLENA SPOLEČENSTVA.

TISKEM ZÁVODU Tiskařského a vydavatelského
v Praze.

PROTEKTOR:

JOSEF WOHANKA,

CÍS. RADA, RYTÍŘ ŘÁDU CÍS. FRANTIŠKA JOSEFA I.,
PRESIDENT OBCHODNÍ A ŽIVNOSTENSKÉ KOMORY V PRAZE,
ZEMSKÝ POSLANEC, VELKOOBCHODNÍK V PRAZE.

SLAVNOSTNÍ KOMITÉ:

PŘEDSEDA:

BOHUMIL FISCHER.

MÍSTOPŘEDSEDA:

KAREL JUST.

POKLADNÍK:

JINDŘICH WAITZMANN.

VÝBOR:

FRANTIŠEK BOHUSLAV.

JAN KADEŘÁBEK.

VÁCLAV KLOUBEK.

BEDŘICH LINDAUER.

VÁCLAV PFEIFFER.

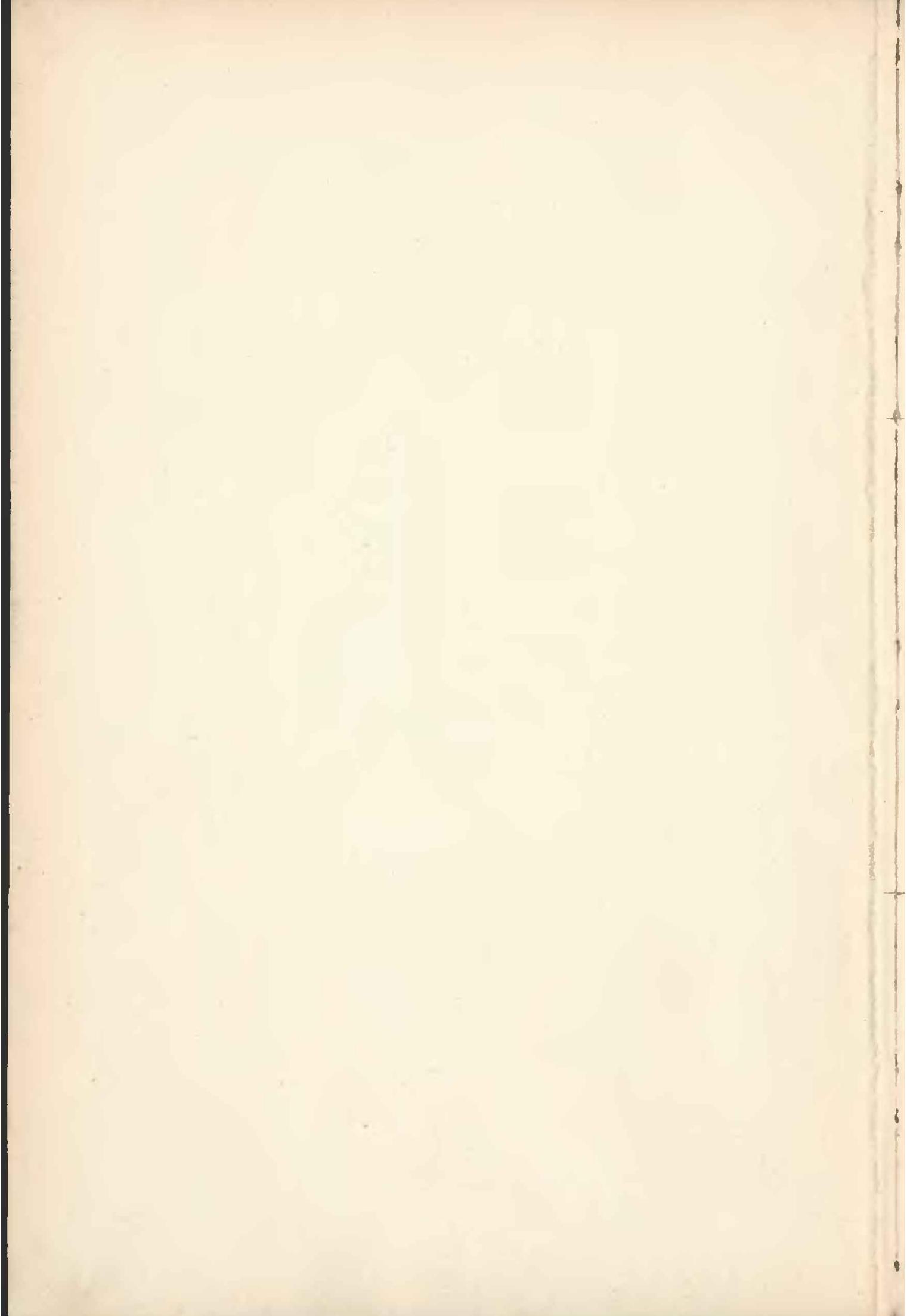
JAN RYCHLÍK.

THEODOR STRUCK.

JOSEF ŠRÁMEK.

JAN TOUŽIMSKÝ.

SEZNAM

vystavovatelů a vystavených předmětů.

(Dle abecedního pořádku.)

Památky společenstva.

Artykolové pořádku knihařského z r. 1596. (Opis.)

Pořádek tovaryšův a jiné čeládky řemesla knihařského a intraligorského z r. 1597. (Opis.)

Artykule knihařů staroměstských z r. 1609.

" " malostranských z r. 1670.

" " novoměstských z r. 1717.

Kniha mistrovská z r. 1738.

Výsady knihařů od císaře Karla VI. z r. 1739.

Generální cechovní artykule z r. 1739.

Výsady knihařů od císařovny Marie Teresie z r. 1769.

Účetní kniha z r. 1785.

Nařízení a dekrety z r. 1786.

Kniha učňů z r. 1787.

Kniha vyučenců z r. 1787.

Kniha výpravní z r. 1822.

Kniha učňů z r. 1834.

Jednaci kniha z r. 1849.

" " " " 1862.

Prapor pořádku knihařského z r. 1791.

Pokladna pořádku knihařského z XVIII. století.

Pečeť pořádku knihařského všech tří měst pražských.

Pečeť knihařů Menšího města pražského.

I.

Knihařské a ozdobné práce.

Beneš Čeněk, knihař. Nové Město nad Metují.

Reklamní předměty. (Viz insert!)

Čech L. J., knihařský závod a papírnictví, Praha, Václavské náměstí.

Obchodní knihy a jiné knihařské výrobky. Nástěnné kalendáře vlastního nakladu. (Viz insert!)

Cellerin J. a syn, továrna na modlitebni knihy. Kr. Vinohrady.

Modlitebni knihy.

Černý Bohumír, ozdobník. Praha, Spálená ulice.

Alba, památníky, skřinky, bonbonniery a různé ozdobné zboží, předměty dekorační.

Dělnická výstavka.

Adam Josef u firmy Ant. Eberl v Praze.

Album v zelené kůži, mosaika, vysoký relief, ručně zlacený, ořízka zlatá. Album v modré kůži chagrinové, reliefní, ruční zlacení. Album v červené kůži, chagrinové, práce mosaiková, ruční zlacení. Desky adresní v bílé chagrinové kůži, práce reliefní a mosaiková.

Kostečka Vendelín.

Saldo-Conto. Vazba polofrancouzská.

Bohumil Fischer, umělé knihařství, Praha 61—II., založeno 1827.

Casetta tepaná v kůži, uvnitř barevná mosaika ručně zlacená. Deska na adresu v české renaissanci tepaná do kůže. Psací podložka vykládaná v kůži, ručně zlacená. Album v marokenové kůži, práce reliefová, ručně zlacená. Album, vykládaný pás v kůži, ručně zlacený, vlys tepaný v kůži, ořízka čekaněná (ciselovaná). Pamětní kniha, vazba kožená se slovanským ornamentem, ručně zlacená, ořízka čekaněná. Různé kožené vazby, vykládané v kůži, ručně zlacené, ořízky barevné a čekaněné. Imitace starých vazeb. Vazby v celluloidu, dřevě a hedvábí. Různé ukázky tisku zlatem, barvou. Nápis na stuhy, tanecní pořádky a odznaky, reklamní plakáty a nápis. Hors concours! (Viz insert.)

Grebner Karel, Praha VII.

Kollekce poštovních krabic. (Viz insert!)

Hladík Julius, výrobce pouzder. Praha.

Pouzdra na klenoty, kasety na stříbrné předměty, ozdobné věci z plyše, atlasu a kůže. (Viz insert.)

Karel Just, umělé knihařství. Praha.

Veliké desky na stojanové album, ručně zlacené, reliefní a mozaikové kož., 6 desek různého provedení na adresy a diplomy, ručně zlacené, s koženou mosaikou a p. Pergamen. vazba „Velký Čech“, ručně zlacená, s ciselovanou ořízkou zlacenou. Album kožené, ručně zlacené, s ciselovanou ořízkou. Mapka dámská, ecrassé kůže, mosaikou koženou vyložená, ručně zlacená. Ukázky prací zlacení lisového, jako „Zlatá bible“ atd. Dámské taneční pořádky. Vazby francouzské, polofranc., obchodní, knihovní atd. (Viz insert!)

Kloubek Václav, ozdobník. Praha.

Kožené ozdobné zboží a cestovní potřeby. (Viz insert.)

Lindauer Bedřich, ozdobník. Praha.

Kožené ozdobné zboží, lovecké a cestovní potřeby. Zvláštnosti tepané do kůže. (Viz insert.)

Mrvík Bohdan, umělecký čárkovací ústav.

Ukázky čarkovaných tabell. (Viz insert.)

Pfeiffer Josef, továrna na zboží knihařské v Praze.

„Sto let práce“. Vazba celokožená ve světlohnědé teletině, vykládaná a ručně zlacená, s ořízkou ciselovanou, provedená dle návrhu p. prof. Jiřího Stibrala. Vazba tato vystavena co kopie též vazby pro knihovnu J. Vel. císaře Františka Josefa I. „Dojmy a rozmary“ od J. Vrchlického. Vazba celokožená, vykládaná a ručně zlacená, provedena dle návrhu akad. malíře p. Viktora Olivy. Vazba tato nového směru představuje dívčí hlavu vonící ku květům. Ořízka ciselovaná s květy malovanými. Památník. Vazba celokožená ve světlehnědé teletince, vykládaná a ručně zlacená. Kresba i provedení Jana Popelky s použitím národního ornamentu. „Písmo svaté“ I. dil. Vazba v celulloidu s koženým hřbetem. Ořízka ciselovaná. Zlacení a relief desek zhotoven na stroji. Kolekce vazeb v celulloidu s barvitiskem a zlatotiskem dle návrhů akad. malíře p. Viktora Olivy. Desky na dílo „Letem českým světem“ provedeny dle návrhu akad. malíře pana Alfonse Muchy. Původní česká alba na dopisnice. Vlastní výroba a provedení dle návrhu akademického malíře pana Viktora Olivy. Některé ukázky původních desek provedených v barvitisku dle návrhů nejpřednějších českých malířů, zejména akad. malíře p. Viktora Olivy.

Popper Richard, výroba kartonáže. Praha.

Dilna v činnosti. Výroba kartonáže na Jagenbergových strojích. (Viz insert!)

Riedl & Kurzbeck, pouzdraři. Praha. (Viz insert!)

Pouzdra na šperky. Kasseta na šperky.

Rychlík Jan, pouzdrař. Praha.

Různá pouzdra pro zlaté a stříbrné šperky, kassety pro stříbrné náčiní, pouzdra na hudební nástroje, na divadelní kukátka, na pěnové špičky, ozdobné skřínky na skvosty a na různé předměty, rámy na fotografie, pouzdra na medaille, na zbraně atd. (Viz insert!)

Soběslavský Cyril, knihař a továrník modlitebních knih. Roudnice nad Lab.

Různé vazby modlitebních knih. (Viz insert.)

Spott J. V. knihařství. Praha.

Celokožené vazby, kožená mosaika, ručně zlacená. (Viz insert.)

Šrámek Josef, knihařství. Praha.

Zlacené desky a reklamní náписy. (Viz insert.)

Toužimský Jan a Emanuel, knihařství. Praha.

Různé vazby knih. (Viz insert.)

Trunecová Josefa, výroba kartonáže. Praha, Ferdinandova tř. 38.

Výrobky kartonážnické.

Tschumpel Ant., ozdobník. Praha.

Kožené tobolky.

Urbánek Ferd., knihař. Praha.

Stuhy, odznaky, plátěné desky, tanecni pořádky, čísla cyklistská.

Postup barvotisku. (Viz insert.)

Wittmannova Kateřina, závod zboží ozdobného. Praha.

Plyšové a kožené ozdobné zboží. (Viz insert.)

Zendtner Vojtěch, Slané.

Papirové obrazy, poprsí, věšák a podobné.

II.

Stroje, nářadí, rytiny atd.

Anger Josef a synové, strojírna a slévárna. Videň.

Řezačky na papír s přístrojem svěracím, nůžky na lepenku, stroje perforovací a lisy zlatici a svěraci. Malé stroje knihtiskařské nejnovější soustavy. (Viz insert.)

Brehmer a spol. Továrna na stroje šicí nitmi a drátem. Lipsko.

Stroj universální k šití drátem, stroje k šití škatul, knih nitmi, drátem, s elektrickým pohonem, tytéž k šití brožur různé soustavy. Stroj ke sřezávání kůže. (Viz insert.)

Černý Vojtěch, zámečník a orudník. Praha.

Svěrací lis se železnými šrouby, různá vysekávací železa a přistroje knihařské. (Viz insert.)

Gerhold R. Ryjecký ústav, továrna na písmo mosazné. Lipsko.

Plakát s otisky rytin na desky a t. d. Rytiny k tisku zlatem, barvou a k tisku reliefnímu. (Viz insert!)

Haberle Alois, ryjecký ústav. Praha, Spálená ulice 78-II.

Rytiny pro knihaře, písma, okrasy, ruční tlačítka a otisky rytin v barvotisku. (Viz insert!)

Horák Josef, strojírna. Lomnice nad Popelkou.

Řezací stroj a lisy. (Viz insert.)

Jagenberg Ferd. Emil. Továrna na papír nekonečný. Düsseldorf na Rýně.

Stroje k okrájení, zlepování, obroubení, k nanášení klihem. Stroje řezací a jiné pro kartonážníky. Veškeré stroje na výstavě v pohybu.

Koch Edm. a spolek, rytecký ústav. Magdeburg.

Rytiny všeho druhu pro tisk zlatem a reliefní, písma ze zvonoviny pro tisk strojní a mosazná pro tisk ruční. (Viz insert.)

Karel Kratochvíl, stroje, nářadi a potřeby pro veškerá odvětví průmyslu spracování papíru, Praha, Dlouhá tř. 28. (Viz insert!)

Lis 2 sloupkový $30:40\text{ cm}$, lis 2 sloupkový $40:50\text{ cm}$ lehký, lis 2 sloupkový $40:50\text{ cm}$ silný, lis 2 sloupkový $50:65\text{ cm}$, lis 2 sloupkový $56:75\text{ cm}$, vesměs k přitahování obyč. kolem, lis 2 sloupkový $40:50\text{ cm}$, lis $50:65\text{ cm}$, lis $56:75\text{ cm}$, vesměs k přitahování šnekem (novinka zákonně chráněná). Nůžky na lepenku s tažným řezem a se zlepšeným lisováním, 100 cm dlouhý řez, řezačka s pákou, 60 cm dlouhý řez, lis ke zlaceni, $21:25\text{ cm}$ lisovací plocha s deskou na barvotisk, lis ke zlaceni vázaných knih $21:25\text{ cm}$, lis ke zlaceni $30:40\text{ cm}$, ruční perforinka s řezem do 70 cm , stroj na řezání a nakrojování lepenek pro škatuláře ke šlapání, zjednodušená soustava, 2 lisy ruční s excentrickým tlakem k rychlému lisování, $55:25\text{ cm}$ a rozličné knihařské nářadi, přístroje a pomůcky.

Mansfeld Chn., strojnická továrna a slévárna. Lipsko—Reudnitz.

Stroje pro knihaře všeho druhu. Ve vzorné dílně zastoupen těmito stroji: Veliký stroj řezací na pohon elektrický se samočinným utahovadlem, s mřížovým ukazovadlem, rychlohybným sedlem a mikrometrovým závitem, délka řezu 75 cm , 4 řezací stroje různých konstrukcí, 1 řezací stroj pákový, 2 nůžky na lepenku, stroj k vysekávání, stroj na kulacení rohů, stroj na vysekávání rohů, 2 perforovací stroje, 2 lisy ke hlazení, nůžky na řezání kartonu, stroj ke sřezávání okrajů lepenky, 3 zlatiči lisy se zařízením pro barvotisk, křížové nůžky na lepenku s pohonom, stroj na kulacení knih s elektr. pohonom, stroj k řezání papíru na elektr. pohon se samočinným utahovadlem, s mřížovým ukazatelem, ochranná opatření na kolech i noži, délka řezu

113 cm, stroj k hlazení desk, veliký stroj s pohonem k vyrážení, stroj rýhovací, malý stroj na vysekávání a různé stroje pro výrobu koženého zboží (specialita). (Viz insert.)

Plynárna Pražská. Praha, Městská tržnice.

Přístroje k topení pro knihaře.

Preusse a spol., továrna na stroje k šití drátem, nitmi, k výrobě kartonáží a ke skládání archů v Lipsku, zástupce Karel Kratochvil v Praze, Dlouhá tř. 28.

Stroj ke skládání archů od 1 do 3 lomů až do formátu $60 \times 80 \text{ cm}$, stroj k šití brožur drátem č. 1 beze stolu a bez šlapadla až do 5 mm sily, stroj k šití brožur drátem č. 2 ke šlapání až do sily 14 mm, stroj k šití škatulí drátem přes rohy č. 16 ke šlapání, stroj k šití škatulí drátem na plocho č. 19 ke šlapání, stroj k nýtování škatulí č. 22 ke šlapání, stroj k šití knih drátem „Quarto Median“ č. 25 s 5 hlavami pro pohyb motorový nebo ke šlapání, strojek se samočinným tvorěním skobek z drátu, t. zv. „Perfekt“ k šití sešitů, brožurek a t. d. až do sily 5 mm, ruční pohyb, stroj ke skládání archů (falcování), poháněný elektřinou. (Viz insert !)

Seifart & Hanek, odborný závod, Praha—Vinohrady.

Řezací stroj, nůžky na lepeaku a podobné. (Viz insert.)

Skřivan Otakar. Továrna truhlářská. Král. Vinohrady.

Veškeré nástroje, přístroje a nářadí pro knihaře. (Viz insert.)

Svoboda Petr, ryjecký ústav. Praha.

Kování pro knihaře, spolkové odznaky a čestné ceny. (Viz insert.)

Szalatnay & Gröschel, strojírna. Praha.

Parní stroje, plynové a petrolejové motory. Psací stroj Caligraph.

Stroje k řezání papíru a lepenky.

Vilím Jan, ústav zinkografický. Praha, Karlovo náměstí 49 n.

Ukázky prací pro knihařský barvotisk na vazby.

III.

Material pro knihaře.

Barbieri Emanuel, obchod kozemi. Praha.

Výběr koží tu- i cizozemských pro knihaře. (Viz insert.)

Bolom Alois, úpravna a obchod tkaninami pro knihaře v Praze, Jungmannova třída 24.

Tkané potahy hladké, pruhované, plátna, příze a jiné potřeby toho druhu.

Czada Jan, zlatotepec. Praha.

Tovární výrobky tepaného pravého zlata, stříbra, platiny, hliníku, mezizlata a jiných kovů v listech. Bronze v prášku všech barev. Vyznamenán prvními cenami na několika výstavách. (Viz ins.)

Diblíček a Hanek, velkoobchod papírem. Praha.

Papír a papírové výrobky, lepenky. (Viz insert.)

Emmerich A. Továrna na barvené papíry. Praha—Holešovice.

Rozsáhlá kollece barveného, tištěného, raženého a moirového papíru. Papíry na potah a předsádky.

Goldscheider S. Vídeň.

Různé druhy anglických pláten, grádlů a t. d. (Viz ins-rt.)

Jäger Jiljí. Praha.

Barvy na různé ořizky a veškeré k tomu potřeby. Vyznamenán na více výstavách. (Viz insert.)

Kadeřábek Karel, zlatotepec. Praha.

Výrobky zlatotepecké. (Viz insert!)

Kast a Ehinger, továrna na barvy k tisku pro knihaře ve Stuttgartě. (Zástupce Otto Carmine, Praha.)

Barvy k tisku pro knihaře. (Viz insert.)

Krah Armín, odborný závod. Berlin.

Vzorky koži, pláten a různých papírů. Modely strojů. (Viz insert.)

Löffler Eduard, zlatotepec. Praha.

Výrobky zlatotepecké.

B. F. Müller Nevinného nástupce, obchod materiální a lučebninami. Praha.

Prášek ke zlacení, bronze, klih, škrob a podobné potřeby pro knihaře. (Viz insert.)

Slavík & Löbl, Praha.

Vzorkovnice knihařských papírů a pláten. (Viz insert.)

Spurný E., továrna na lepenku. Ledeč (stanice Leština).

Sedé lepenky. (Viz insert.)

Votruba Josef, droguista. Praha.

Knigařský lak. (Viz insert.)

Z dějin knihařství českého.

Sestavil Dr. Čeněk Zíbrt.

Začátky knihařství českého přirozeně splývají se začátky knih u nás vůbec. Pisařství knih a jejich výzdoba souvisely zároveň s úpravou v desky, aby popsané listy pergamenové byly v pořádku zachovány a tvrdým obalem chráněny před poškozením.

Vhodně poučuje o tom všem Ferd. Tadra,*) jak si máme představovat začátky knihařství českého :

Jakož v prvních dobách středověku bylo umění písarské výhradně pěstováno v klášteřích a od osob stavu duchovního, tak zůstávaly i knihy po dlouhý čas skoro výhradně majetkem osob a korporací duchovních. Nejstarší zprávy o knihách a psaní knih týkají se klášterů. Když nastoupil r. 1097 v slovanském klášteře sázavském nový opat Děthard, nenalezl zde žádných knih latinských; i hleděl všemožně je sobě opatriti. Je to nejstarší snad zmínka o písarích v Čechách, kteří za mzdu dali se najimati ku psaní knih. Nově založeným klášterům dostávalo se mimo dary na statcích a důchodech též potřebných knih obřadních i jiných. Tak klášter ve Žďáru na Moravě obdržel při založení svém r. 1260 též bibli. Klášteru Zbraslavskému daroval král Václav r. 1292 dvě stě hriven „na zakoupení knih“, za kterou sumu mnichové sobě v Paříži mnoho knih nakoupili. Můžeme dle toho souditi, že v Paříži toho času již bylo dosti knih v zásobě a ku prodeji. Když pak prodlením věku čtrnáctého vzdělání školní i mimo kruhy duchovenství počalo se šířiti, když umění písarské přestalo být výhradným majetkem této třídy obyvatelstva, počaly se i knihy šířiti mezi jinými zámožnějšími a vzdělanějšími třídami stavu světského a poptávka po knihách byla častější, dovední písari nalézali časté a výnosné zaměstnání. Napřed knihy dováženy do Čech z ciziny jmenovitě z Italie a Francie z měst, kde Čechové na studiích meškali, kterýžto způsob opatřovati sobě knihy ovšem byl drahy a obtížný. Výdělek dobrý lákal mnohé písare, že za mzdu a na

*) Kanceláře a písari v zemích českých za králu z rodu lucemburského, v Praze, 1892, str. 200 (nákladem České Akademie).

objednávku knihy dle předloh určených jali se přepisovati a to nejen v Praze ale i na venkově, kde to byli hlavně písáři městští, panští i klášterní, z části již osoby stavu světského. Nejen knížata, bohatí páni a vyšší duchovenstvo ale i měšťané počali sobě dáti knihy přepisovati aneb knihy již hotové kupovati.

Ještě více se potřeba knih zvýšila zřízením university pražské. Nastala řemeslná výroba knih. Na pergamen přiříznutý a srovnaný dle potřeby naděláno po kraji ostrým nástrojem tolik znamení, kolik mělo být linek na straně nebo sloupcí. Linie ty udělány rastrem, sloupce od sebe odděleny mezerou. Bylo-li ustanovenovo, aby začátečná písmena byla psána ozdobně, nechával písář místo pro ně prázdné pro illuminatora naznačiv, které písmě má být napísáno. Na konci každé strany napsáno začáteční slovo strany následující (*kustos*). Při biblích a knihách obřadných potřebí bylo prohlédnuti osobou od úřadu duchovnsho ustanovenou, aby text úřadně byl pověřen. Korrektor takový obyčejně dělával barevná znamení při velkých písmenech v textu. Od písáře dostával knihu, která ozdobena být měla malbou, illuminator.

Že šířením se knih a častějším jich přepisováním šířilo a zmáhalo se umění illuminatorské a též ostatní s výrobou knih spojená řemesla, jest na biledni. Na předním místě polřebí bylo značného množství pergamenu, jehož přípravou zabývali se pergamenici (pergamenistae, membranatores, vasores pergameni), jichž bylo ve 14. století v Praze vždy 8—10. Skorem všichni přebývali na Novém městě na příkopě v pořadí domů od Široké do Spálené ulice nebo na blízku odtud. Dále byli kalamárnici (calamaritores) a inkoustníci (Tintner). Papír, jak se zdá, se v době té v Čechách nevyráběl, aspoň v Praze není o tom zmínky. Četni byli knihaři (ligatores librorum), kteřížto spolu s pergameniky a illuminatory zaujímali mezi řemeslníky jakési vyšší postaveni. Knihaři zanášeli se v Praze nejspíše také prodejem knih, byli tedy knikhupci (venditores librorum). Při dvoře královském, pokud víme aspoň za krále Václava, chováni byli zvláště knihaři královští, k jichž vychování ustanoven byl plat čili šos vycházejici z města Písku.*)

Zajímavé je, že knihaři a prodavači knih, jako příbuzní, jmenovaní řemeslníci a jako správcové škol měli za svou vrchnost rektora university pražské, poněvadž prý se prací svou živili pro potřebu téže university, pro jejíž mistry, odchovance a žáky především knihy psali, vázali i prodávali.**)

O knihařství ve století XV. a XVI. dozvídáme se podrobnosti u dra Zikmunda Wintra, jenž na základě pilného archivalního bádání vyličil stav knihařství českého v českých městech, zejména ve století XVI.***)

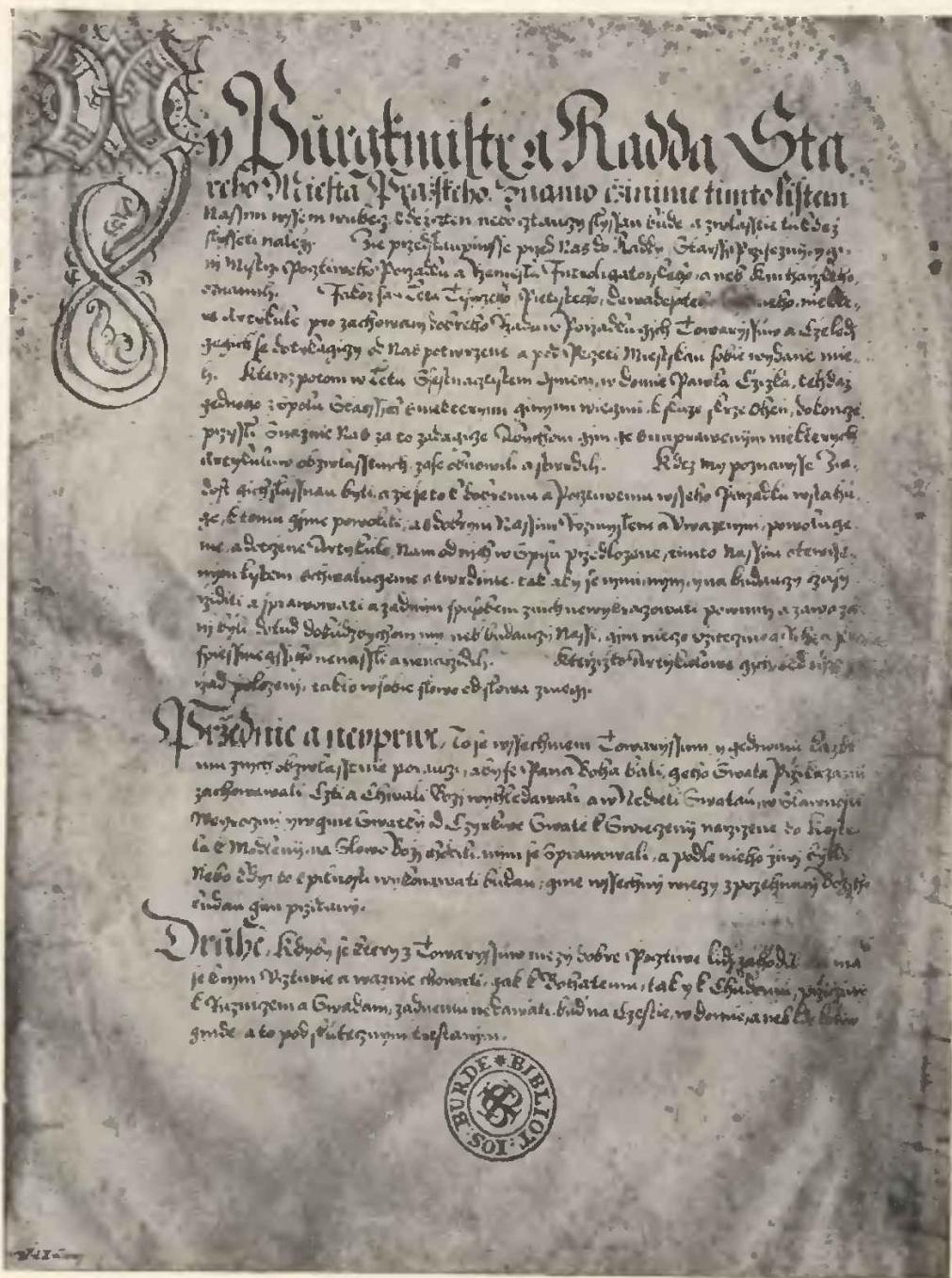
Dosti vzácnými byly v městech venkovských krámy knihařské, knihy obyčejně prodával kramář. Vyskytuješ se v samé Praze kni-

*) A. Rybička, Arch. Pam. IX. 559.

**) Tomek, Dějepis města Prahy, 2. vyd. 1893, III., str. 282.

***) Kulturní obraz českých měst, v Praze, 1890, I. 585.

hařské sklady hojněji teprve v druhé půli 16. věku. Jiří Melantrich knihtlačitel dodával knihy do 6 krámů pražských, a pochybujeme, že jich na onen čas po vši Praze mnohem více bývalo. K některému kniháři

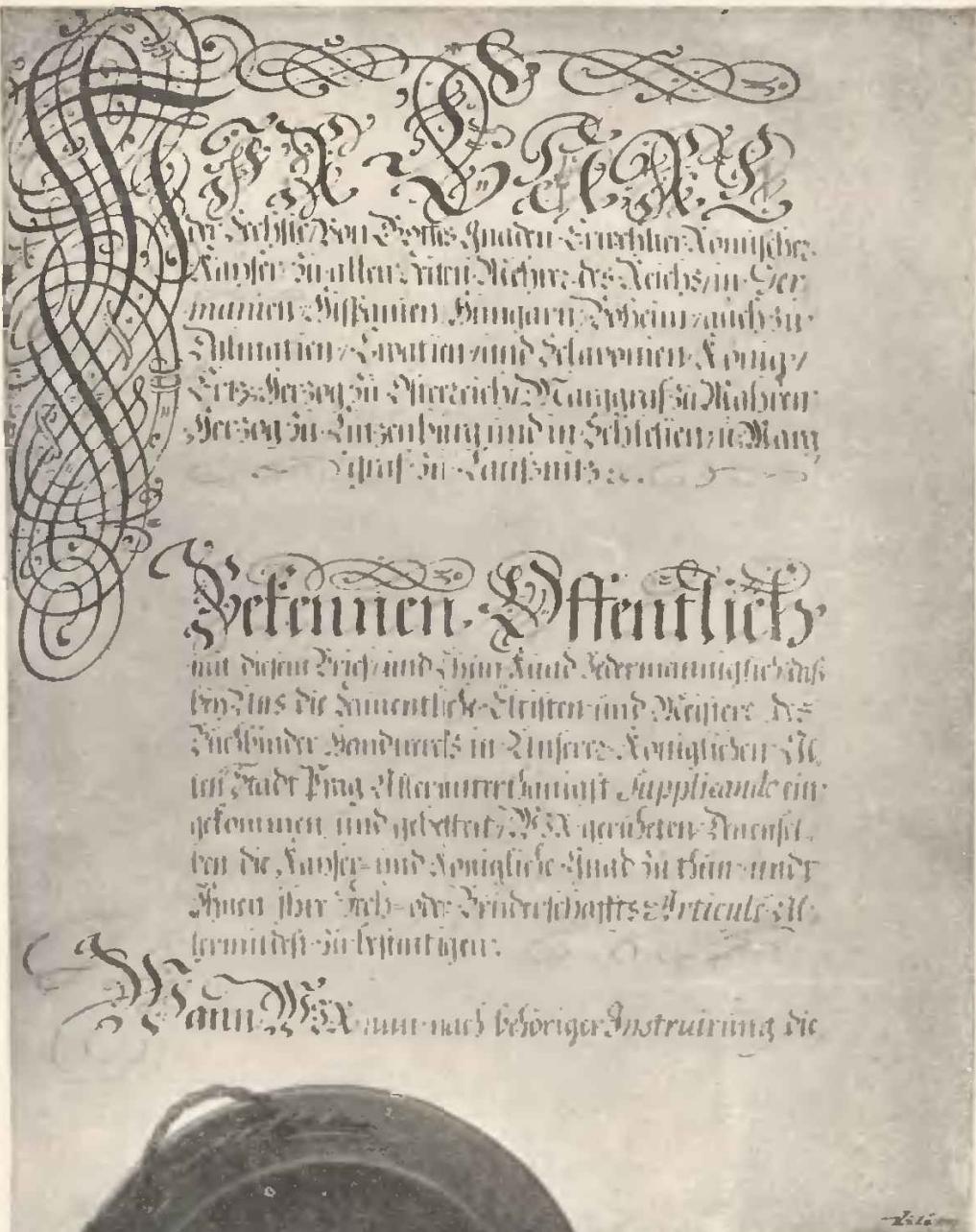

Vidimus artikulí knihařů staroměstských z r. 1609.

doby pozdější vejdem na podívanou. Na první mžik poznáme, že knihař jest knihvazačem a knihkupcem zároveň. V knihařském krámě a skladě Tobiáše Fikara v nárožním domě proti kostelu sv. Mikuláše oceněno r. 1612 všecko zboží a pergamen 1272 zlatými rýnskými; jest tedy Fikar z knihařů znamenitějších. Spočitali jsme

Artikule knihařů novoměstských z r. 1717.

Výsady knihařův od Karla VI., z r. 1739.

u něho tisíc sto a několik desátků všelikterakých knih. Z nich nejvíce bylo modliteb po 10 krejcarech a školních knížek zevrubněji nejmenovaných a prodávaných nejdráže po 12 krejcarech. Mimo knihy ležel v krámě 31 paklik „materii všelijakých“, 448 „knih makulatury na kornouty“ (kníha po 2 krejcarech), 225 „arků“ pergamenu rozličného (velkého, prostého, in folio). V otevřené světnici vedle krámu byl „veršat“ knihařský s velkým lisem a čtyřmi malými, na stole i v koutní jarmáře různo ležely „stočky vyryté“, mosazné i dřevěné, některé s erby, kromě nich složeno tu bylo na sta párů „klauzur“ a to všelijakých — prostředních, točených, oklávových — byly tu také 24 páry „pukel arkových“ a rovně tolik párů „šňůrovaných deštěk“, několik liber „štiftů knihařských“, „hobliky k vobřezávání knih“ a mimo jiný „forkaf“ i několik „koži svinských vydělávaných na vázání knih“. Na štoku kdes ležel „kámen na barvy“ se sedmi kostmi „k skládání knih“, s jehlami knihařskými a kotoučky zlatými. U kamen odpočívaly mosazné rendlinky, v nichž mistr Fikar klih rozhříval. Vzavše v krámě do rukou „rejstřík v rudé kůži“ vázaný postřehli jsme mžikem, že mistr velmi mnohým lidem prodával na dluh.

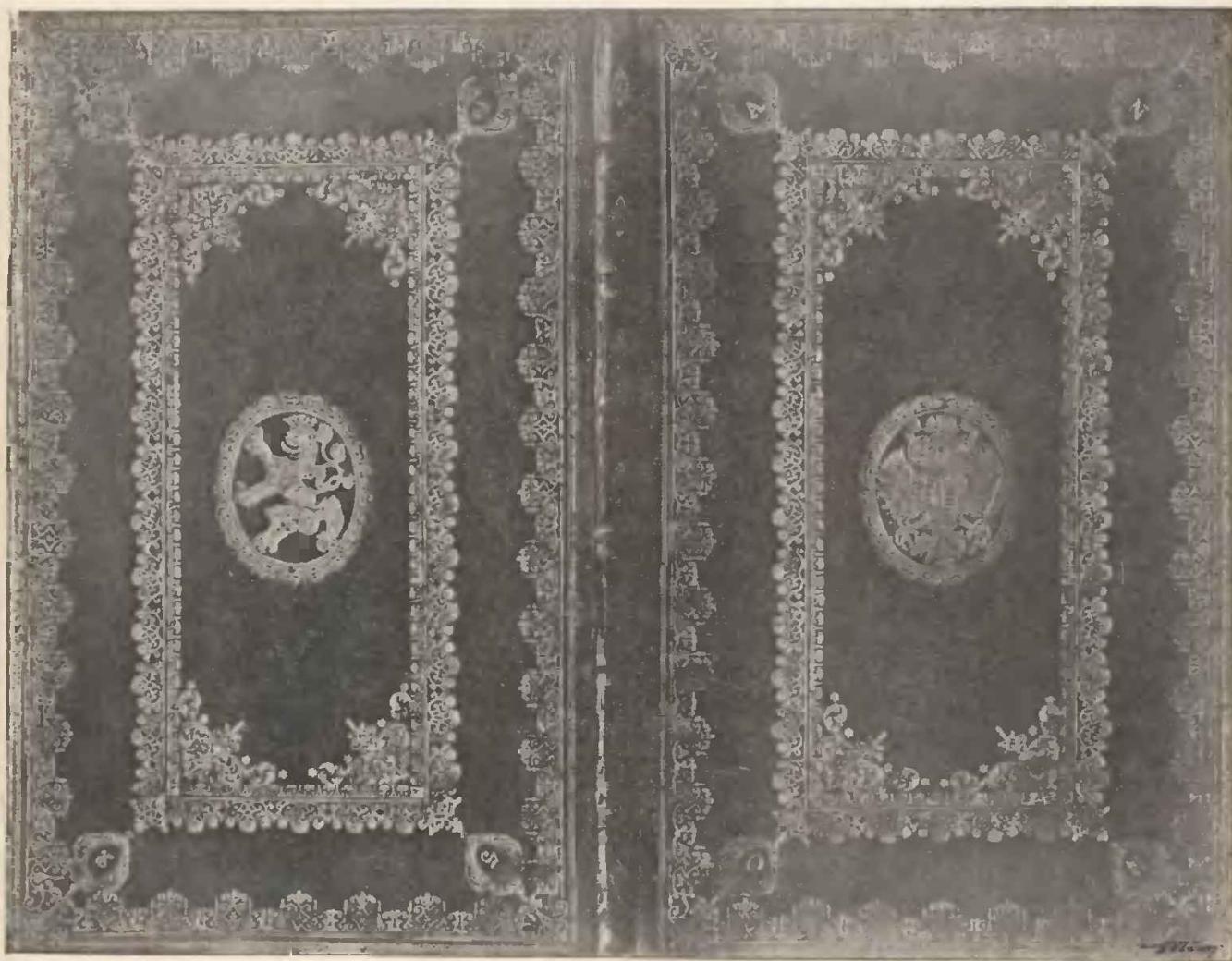
Vedle knih určených pro církevní potřebu, vedle biblí a kanclionalů nejlépe poučují o dovednosti staročeských knihařů městské knihy právní a zápisní. Býaly vázány všelijak.*⁾ Vzácnější knihu zavázali do prkenných desek, opásali řetězem železným anebo petlicí o dvou kolénkách a zavírali zámkem buď přibytým na desce svrchní nebo visutým na petlici. Bylo-li jednoho zámku málo nebo mělo-li míti dvé, tré osob od zámečku klíče, pověseny zámky dva, tři. Ve Stříbře zaplatili r. 1526 zámek ke knize 8 groši. Ale zavazovali knihy také jen koženým provázkem.

Prkenné desky polepovány a obalovány byly pergamenem a koží. V prvé půlce 16. stol. stál veliký kus pergamenu 16 gr., koncem století stál arch pergamenu 6 gr. Dvěma kusy obložil knihař knihu největší. Pergamen na vazbu nebýval vždy kupován v nově; vytrhovali ho nejobyčejněji bohužel ze starých ctihodných žaltářů. Kůže na desce bývala neřídko ozdobami, figurami, čarami protlačována. Na to mivali knihaři svoje formy. Mnohá kniha městská mivala pukly mosazné, bronzové, železné a byla ozdobnou a remeslnou prací kována. Knihy menší důležitosti a větší přístupnosti zavazovali hrubým pergamenem neb i papírem o mnohých listech na sobě slepencích, později lepenkou. Vazba lepenková stala v Mladé Boleslaví r. 1593 dvanácte grošů. Jí vázana byla registra důchodů městských a lze po tu chvíli přesvědčiti se o její bytelnosti.

Pozornosti zaslhuje zpráva o knihvazačské technice u nás v XVI. stol. Zachovala se v archivu českobratrském v Ochranově ve sv. X. Šlo totiž o to, aby si knihaři bratrští zjednali safian, který tehdáž jen Uhři, pod vládou tureckou postavení, pěkně uměli zhotovali. „Léta 1564 (vypravuje bratrský zápis) na podzim okolo sv. Bartoloměje žádán bratr Petr Pišek od některých vazačův evančických, aby jim tureckého vydělání a strojení koži saffianů červeňých a modrých na knihy z Uher objednal, skrze některé osoby,

*⁾ Dr. Z. Winter, Kulturní obraz českých měst I. 748.

kteréž tam (do Uher) po kupectví handlují a se tam opovažují. I žádal mezi jiným nějakého Adama Uhra, tam rodilého v Uhřích, městěnina uherskobrodského, za touž věc, mohl-li by jemu a některým jeho dobrým přátelům v tom posloužiti, a těch koží desátek neb dva objednat, že mu zaplaceno bude. Adam se ochotně a čerstvě k tomu ozval. Potom najednou ho bratr Pišek z té příčiny, zvlášt když z Uher přijízděl, navštěvoval, přinesl-li jest co, či nic? Odbýval ho Adam přisaháním slovanským, že nemohl ništ zjednat.

Artikule z r. 1739.

že veliký sklad tam v Debretině mnohých věci praví býti; neb město to jest jako šest Brodův Uherškých.“ Tak knihaři evančičtí práni svého, aspoň tímto prostředníkem, nedošli.*)

Na sklonku věku XVI. potvrzuji dne 14. února 1597 purkmistr a rada Starého Města Pražského starším, přisežným a jiným mistrům řemesla knihařského a introligatorského zvláštni řády cechovní, jejichž doslovné znění chová se v knize č. 994 v archivu královského hlavního města Prahy. Tyto i ostatní knihařské řády staročeské budou jinde otiskeny. Všimáme si zatím jen kusů mistrovských,

*) Světozor X. 1876, 27—28.